

В.В. Божкова, О.М. Дериколенко

Передумови удосконалення управління інноваціями на малих та середніх промислових підприємствах

У статті виконано аналіз передумов управління інноваційною діяльністю на малих та середніх промислових підприємствах. Виокремлено джерела фінансування промислових інновацій.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, фінансування інновацій, промислові підприємства.

Вступ. Світова динаміка впровадження інновацій, що збільшується в геометричній прогресії і призводить до докорінних змін в економіці цих країн, доводить, що ігнорування світових тенденцій і пасивна реакція на інноваційні чинники для України може обернутися в майбутньому залежністю від цих країн через несумісність економік, соціальних інститутів, якості життя тощо. З іншого боку, визнання інноваційного шляху розвитку пріоритетним, означає економічне пожвавлення і зростання, сприяє інтеграції економічно розвинених країн.

Актуальність теми. Успіх кожного окремого господарюючого підприємства означає зміцнення економіки країни, а, отже, питання впровадження інновацій та управління ними на вітчизняних підприємствах, а особливо на малих і середніх (яких більшість) – актуальна і нагальна проблема.

Постановка проблеми. Проблеми інноватики широко дослідили вчені далекого зарубіжжя (Мончев Н., Перлак І., Фостер Р., Фрімен Х., Хартман В., Шумпетер І. та інші); російські економісти (Делягін М., Ільдеменов С.В., Ільєнкова С.Д., Кондратьєв Н.Д., Мельник І.Є., Покропивний С., Поршнев А.Г., Румянцева З.П., Соломатіна Н.А., Фатхутдінов Р.А., Ягудін С.Ю. та багато інших) й вітчизняні вчені (Алимов А.Г., Ануфрієв В.П., Бондаренко А.Ф., Василенко В.О., Гончарова Н.П., Ілляшенко С.М., Норіцина Н.І., Перерва П.Г., Фірман Б.Є., Черванєв Д.Н., Шматко В.Г., Яковлев А.І. та багато інших).

Разом з тим, наукові дослідження з методичного забезпечення процесів управління інноваційними проектами на малих та середніх промислових підприємствах, незважаючи на накопичений досвід промисловців та теоретичні надбання науковців, на наш погляд, потребують удосконалення. Неврахування чинників впливу на інноваційну діяльність призводить до помилок у розрахунках і неправильних управлінських рішень, що, в свою чергу, ускладнює фінансовий стан підприємств, а в гірших випадках – призводить до їх краху. Їх урахування надасть можливість малим та середнім промисловим підприємствам (які мають обмежені фінанси) адекватно оцінювати інноваційні проекти і сміливіше (частіше) їх впроваджувати, що в цілому сприятиме оптимізації інноваційної діяльності в промисловості та поліпшенню економічної

Божкова Вікторія Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу Сумського державного університету; Дериколенко Олександр Миколайович, здобувач кафедри маркетингу Сумського державного університету.

© В.В. Божкова, О.М. Дериколенко, 2009

ситуації в державі. Актуальність цих питань, їх велика теоретична і практична значущість обумовили вибір теми дослідження, його головну мету і завдання.

Методи дослідження. Методологічною основою даного наукового дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід, фундаментальні положення сучасної економічної теорії, сучасні концепції управління інноваційною діяльністю.

Наукове дослідження. Як відомо, інноваційна діяльність реалізується в усіх сферах діяльності, але існують певні пріоритети, пов'язані як із тенденціями всесвітнього розвитку, так і з особливостями національних економік (табл. 1).

Таблиця 1 – Розподіл обсягів нововведень за сферами діяльності (у % до загальної кількості) [1]

Сфера нововведення	Північна Америка	Європа	Японія	Україна	Середній показник для розвинених країн
Товар	49	50	80	1,1	62
Сервіс	42	36	51	...	43
Маркетинг	45	35	55	9,3	45
Виробництво	27	33	53	67,6	37
Розподіл	14	8	29	...	17
Фінансування	14	20	31	10,1	18
Управління	32	27	30	...	30
Соціальна сфера	12	16	26	...	18

Вважаємо, що розподіл за сферами нововведень неявно відтворює їх доцільність за певних умов і є оберненим показником їх ризиковості. Таким чином, в Україні найефективніші інновації – у виробництві (67,6%), що обумовлюється найбільшою стійкістю даної сфери (через потужні основні фонди) до зовнішніх впливів. Аналіз „Середнього показника для розвинених країн” дозволяє відзначити, що пріоритет віддається товарним інноваціям (Європа – 50%, у середньому – 62%). Отже, в цьому – наше майбутнє.

Інноваційна діяльність – найприбутковіша й найризиковіша – є об'єктом прискіпливої уваги як практиків, так і теоретиків. Так, М. Мак-Дональд стверджує, що підприємства мають займатись постійним вишуванням інновацій на основі поточного моніторингу ринку й діяльності конкурентів [2, с. 24].

За результатами авторського аналізу діяльності малих та середніх підприємств, які впроваджували і впроваджують інвестиційні та інноваційні проекти, можна відзначити певні закономірності, що є притаманними і характерними для більшості суб'єктів господарювання України.

Так, щодо діяльності фінансових організацій-контрагентів можна відзначити:

1. Різкий ріст дефіциту банківської ліквідності.
2. Ріст відсоткових ставок на міжбанківському рівні в середині країни.
3. Різкий ріст банківських відсотків для кредитування малих та середніх підприємств.

4. Практичну неможливість отримання кредитів для бізнесу.

5. Повну відсутність міжбанківських кредитів на міжнародному рівні.

Щодо діяльності в сфері виробництва можна констатувати:

Розділ 4 Управління потенціалом інноваційного розвитку на засадах маркетингу

- Спад ділової активності та заморожування інвестиційних проектів.
- Використання широкої програми економії витрат в усіх видах виробничої діяльності.

- Заморожування інноваційних проектів.

Щодо стану сфери споживання чітко відслідковуються тенденції:

1. Заморожування торговельних відносин між державами.
2. Ріст безробіття.
3. Девальвація національної валюти – знецінювання вкладів і заробітної плати громадян.

4. Різне зменшення і скорочення ринків збуту.

Ефективний розвиток інноваційної діяльності передбачає наявність відповідної інфраструктури, яка має складові: технічну, фінансову, консалтингову, інформаційну, організаційну та ін.

Сучасна ситуація в Україні характеризується недостатністю фінансових ресурсів, відносно невеликим набором методів фінансування інновацій (бюджетне, кредитне, грантове, венчурне, за власні кошти та ін.), несприятливим інвестиційним кліматом, частими змінами умов. Нині для підтримки інноваційного бізнесу використовуються, в основному, три механізми: фінансування з власних коштів, бюджетне фінансування і банківське кредитування. Але для широкомасштабного розвитку інноваційної діяльності цього не достатньо. Для фінансування нових інноваційно-орієнтованих підприємств, які тільки-но створились і ще нічого не мають, особливо в периферійних регіонах, необхідні інші інструменти, серед яких важливу роль має венчурне фінансування.

Фінансова сфера (рис. 1) передбачає наявність відповідних фінансових механізмів (бюджетне, кредитне, грантове, венчурне, за власні кошти фінансування тощо) підтримки малого та середнього підприємництва.

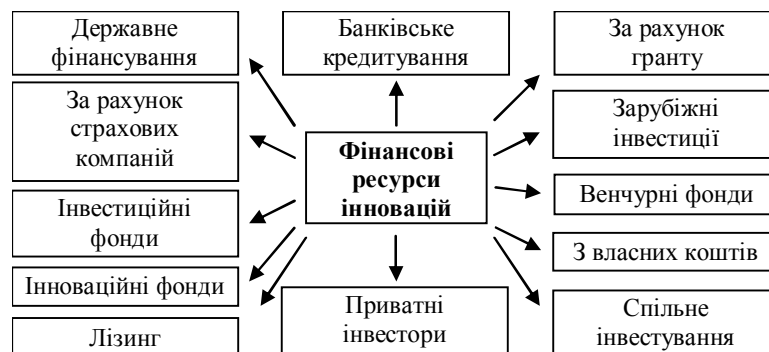

Рисунок 1 – Джерела фінансування інновацій для малих та середніх промислових підприємств

В економічно розвинених країнах існує система податкового стимулювання розвитку малих та середніх підприємств, яка передбачає різні податкові пільги: систему прискореного нарахування амортизації, податкові кредити, податкові канікули і т.і.

[3, с. 75]. Серед резервів підтримки підприємництва є нетрадиційний для українських банків вид фінансових послуг – лізинг, який може становити 12% у структурі боргових зобов'язань. [3, с. 75].

Одним із джерел фінансування є спільне інвестування. У Німеччині банки і страхові компанії створюють спеціальні фірми, беруть участь у капіталі малих та середніх підприємств [3, с. 76].

Як відомо з економічної теорії і світової практики, в основі підйому економіки лежить зростання споживання. Виходячи з цього, а також, з визначених чинників, нами пропонуються наступні рішення для виходу з економічної кризи:

У сфері діяльності фінансових організацій:

1. Активізувати міжбанківський кредитний ринок, для чого забезпечити державними фінансовими гарантіями відповідні угоди;
2. Стабілізувати національну валюту – гривню, для цього:
 - ввести обов'язковий 50% продаж іноземної валюти;
 - ввести ринок державних облігацій на неповернений експортний ПДВ;
 - прив'язати обмінний курс до курсу Національного банку України в межах економічно обґрунтованої норми.
3. Кожному банку впорядкувати свій кредитний портфель.
4. Ввести систему нормативів, яка б стимулювала видачу кредитів, в т.ч. для малого та середнього бізнесу.
5. Через державні банки (Ощадбанк, Укрексім) забезпечити кредитування інвестиційних та інноваційних проектів.
6. Ввести систему боргових інструментів між юридичними особами всередині України.

У сфері діяльності держави:

1. Реформувати систему страхування: вклади населення мають бути на 100% забезпечені і захищені від девальвації;
2. Законодавчо стимулювання інвестиції в розвиток інфраструктури і створення та впровадження нових технологій;
3. Знизити податок на додану вартість, одночасно розширюючи базу для його застосування;
4. Знизити експортні податки;
5. Створити систему стимулювання залучення іноземних інвестицій під гарантії держави;

В сфері діяльності підприємств: диверсифікувати номенклатуру продукції та ринки збуту, стимулювати використання нових технологій.

Дані висновки можуть бути покладені в основу розробки державної програми виходу з кризи, а також, формування механізму протикризових заходів, впровадження якого дозволяло б мінімізувати кризові явища (які є закономірними для розвитку будь-якої економічної системи) або упередити їх появу взагалі.

Висновки. Отже, авторами визначені:

1. Закономірності щодо діяльності фінансових організацій-контрагентів щодо діяльності в сфері виробництва, щодо стану сфери споживання для малих та середніх промислових підприємств, які можуть бути покладені в основу управлінських рішень.
2. Можливі джерела фінансування інновацій для малих та середніх промислових підприємств.
3. Рішення для виходу з економічної кризи в сфері діяльності фінансових

організацій, в сфері діяльності держави, в сфері діяльності підприємств.

Отримані результати можуть бути покладені в основу управлінських рішень щодо впровадження інновацій на малих та середніх промислових підприємствах, а також, використані при формуванні механізму протикризових заходів, впровадження якого дозволяло б мінімізувати кризові явища або упередити їх появу взагалі.

1. *Вовнянко Є.К.* Тенденції економічного розвитку наукової та інноваційної діяльності в хімічній, біологічній, медичній галузях науки та промисловості України в 1999 р. / Є.К. Вовнянко, З.О. Ткаченко, В.М. Щедров, Л.В. Троянович // Проблеми науки. – 2001. – №2. – С. 28-33.
2. *Мак-Дональд М.* Стратегическое планирование маркетинга / М. Мак-Дональд. – СПб. : Питер, 2000. – 320 с.
3. *Формування організаційно-економічної системи підтримки діяльності суб'єктів малого підприємництва* : монографія // Авторський колектив: І.М. Комарницький, М.І. Бублик, І.А. Франів, М.Д. Мужилівський. – Львів : Вид-во «Апріорі», 2008. – 280 с.

Отримано 01.10.2009 р.

В.В. Божкова, А.Н. Дериколенко
**Предпосылки усовершенствования управления инновациями
на малых и средних промышленных предприятиях**

В статье выполнен анализ предпосылок управления инновационной деятельностью на малых и средних промышленных предприятиях. Выделены источники финансирования промышленных инноваций.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, финансирование инноваций, промышленные предприятия.